Голові разової спеціалізованої вченої ради державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут» доктору наук з державного управління, професору
І.М. ГРИЩЕНКО

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора, професора кафедри фінансів Київського національного університету технологій та дизайну **ЗОЛКОВЕРА Андрія Олександровича** на дисертаційну роботу Жиліна Сергія Вікторовича на тему: «Державне регулювання діяльності банківських установ в Україні в контексті формування інформаційного суспільства», поданої до захисту в разову спеціалізовану вчену раду державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут» Міністерства освіти і науки України на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження. В сучасних умовах трансформації економіки України, цифровізації фінансової системи та посилення безпекових викликів особливого значення набувають питання забезпечення ефективного державного регулювання банківської діяльності як ключового елемента фінансової стабільності та економічного розвитку держави. Банківські установи відіграють системоутворюючу роль у функціонуванні економіки, забезпечуючи перерозподіл фінансових ресурсів, підтримку інвестиційної активності, стабільність платіжної інфраструктури та довіру до фінансової системи в цілому.

Водночас сучасний етап розвитку банківської системи України характеризується суттєвими трансформаціями, зумовленими впливом цифрових технологій, поширенням фінансових інновацій (FinTech), розвитком електронних

сервісів та переходом до інформаційно орієнтованої економіки. У цих умовах державне регулювання банківської діяльності повинно забезпечувати не лише фінансову стабільність, а й створення умов для інноваційного розвитку, захисту прав споживачів фінансових послуг та інтеграції до європейського фінансового простору.

Актуальність теми дисертаційного дослідження посилюється тим, що функціонування банківської системи України відбувається в умовах воєнного стану, підвищених кіберризиків, макроекономічної нестабільності та необхідності післявоєнного відновлення економіки. За цих умов зростає роль держави як ключового регулятора, що має забезпечити стійкість банківської системи, її адаптивність до кризових викликів та здатність підтримувати економічну активність.

Обмеженість ефективності існуючих механізмів державного регулювання банківської діяльності значною мірою зумовлена фрагментарністю нормативно-правової бази, недостатнім рівнем інтеграції цифрових інструментів у регуляторну практику, а також недостатньою узгодженістю між традиційними фінансовими інструментами та новими технологічними рішеннями. Крім того, існують проблеми адаптації національної системи регулювання до європейських стандартів та міжнародних вимог у сфері фінансової безпеки.

Особливої актуальності дослідженню даної проблематики надає необхідність поєднання макроекономічних, інституційних, технологічних та безпекових чинників у межах єдиної аналітичної рамки державного регулювання банківської діяльності. Такий підхід дозволяє розглядати банківську систему не лише як фінансовий сектор економіки, а як стратегічний елемент забезпечення економічної безпеки, цифрової трансформації та сталого розвитку держави.

З огляду на зазначене, дисертаційна робота Жиліна С.В. є актуальним, своєчасним та суспільно значущим науковим дослідженням, результати якого мають важливе значення для розвитку теорії та практики публічного управління у фінансовій сфері.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до науково-дослідної тематики Державного некомерційного підприємства «Державний університет «Київський авіаційний інститут», зокрема в межах науково-дослідної роботи «Теоретико-методологічні засади трансформації публічного управління в умовах дії воєнного стану та післявоєнного відновлення» (реєстраційний номер 0125U002024).

Науковий доробок автора зосереджений на обґрунтуванні та розробленні напрямів удосконалення механізмів державного регулювання діяльності банківських установ в Україні в умовах становлення інформаційного суспільства.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, є достатньо обґрунтованими, логічно структурованими та взаємопов'язаними. Загальна логіка дослідження витримана, а виклад матеріалу характеризується послідовністю переходу від теоретичних узагальнень до прикладних висновків.

Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням широкого спектру загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема системного, інституційного, порівняльного, структурно-функціонального, аналітичного, статистичного та логіко-семантичного аналізу. Застосування зазначених методів дозволило автору комплексно дослідити процеси державного регулювання діяльності банківських установ у контексті цифровізації та формування інформаційного суспільства.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, матеріали Національного банку України, офіційні статистичні дані, аналітичні звіти міжнародних організацій, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, що забезпечило належний рівень репрезентативності та достовірності отриманих результатів.

Позитивної оцінки заслуговує прагнення автора поєднати теоретичні узагальнення з аналізом сучасного стану банківської системи України, що дозволило сформувати цілісне бачення проблематики дослідження та

забезпечити взаємозв'язок між концептуальними положеннями і практичними рекомендаціями.

Водночас слід зазначити, що окремі положення дисертаційної роботи мають переважно описовий характер і потребують більш глибокої кількісної або економіко-математичної верифікації, що дещо обмежує рівень аргументованості окремих висновків.

У цілому використання сучасного методичного інструментарію та широкої джерельної бази дозволило автору забезпечити належний рівень обґрунтованості висунутих наукових положень, висновків і рекомендацій.

4. Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у розвитку теоретичних і методичних підходів до державного регулювання діяльності банківських установ в Україні в умовах цифрової трансформації та формування інформаційного суспільства. У роботі сформовано комплексний підхід до інтерпретації ролі банківської системи як стратегічного елемента фінансової та економічної безпеки держави, що дозволило поглибити розуміння механізмів поєднання регуляторного впливу, інноваційного розвитку та забезпечення стійкості банківського сектору в умовах воєнних і цифрових викликів.

Найбільш вагомими результатами дослідження є такі положення:

уперше:

– обґрунтовано концептуальну модель державного регулювання банківської системи в умовах цифрової трансформації, що інтегрує інституційні компоненти (банківську систему з центральним регулятором - Національним банком України, нормативно-правову базу та стратегічні орієнтири розвитку, зокрема Стратегію цифрового розвитку інноваційної діяльності України до 2030 року), багатовекторні напрями регуляторного впливу (інституційний, правовий, технологічний, ризиковий, інноваційний, соціальний) та інструменти регулювання (гармонізацію норм із європейськими стандартами, механізми захисту споживачів, технологічного нагляду, регуляторних «пісочниць» і

інтероперабельності), забезпечуючи формування інформаційного суспільства з очікуваними ефектами стабільності, інноваційності, довіри та інклюзії;

- обґрунтовано сформовано цілісні, інтегровані стратегічні пріоритети державного регулювання діяльності банківських установ у контексті формування інформаційного суспільства, що на відміну від існуючих фрагментарних та переважно галузево орієнтованих підходів ґрунтуються на комплексній взаємодії нормативно-правового, адміністративно-організаційного, фінансово-економічного та інформаційно-моніторингового механізмів і передбачають визначення стратегічної мети, ієрархії цілей, принципів та умов реалізації регуляторної політики, спрямованої на формування стійких інституційних засад розвитку банківської системи з урахуванням цифрової трансформації, посилення вимог безпеки, специфіки її функціонування у період повномасштабної російської військової агресії проти України та потреб післявоєнного відновлення національної економіки;

- наукові підходи до вдосконалення та розвитку механізмів державного регулювання діяльності банківських установ України в умовах становлення інформаційного суспільства та воєнних викликів, що охоплюють нормативно-правовий, адміністративно-організаційний, фінансово-економічний та інформаційно-моніторинговий рівні, передбачаючи перегляд традиційних інструментів регуляторного впливу з урахуванням цифрових трансформацій, змін інституційного середовища та зростання ролі інформаційних ресурсів, зокрема через зменшення частки державної власності у банківському секторі, укладання меморандумів як інструменту саморегуляції, виваженого впровадження технологій штучного інтелекту, забезпечення миттєвих переказів через СЕП, створення банків фінансової інклюзії у прифронтових регіонах, а також гармонізацію законодавства з міжнародними стандартами, розвитку системи банківської безпеки й управління ризиками, підтримку кредитування економіки, стимулювання Cashless економіки, цифрову трансформацію Національного банку, підвищення якості обслуговування та системний

моніторинг кіберзагроз із проведенням просвітницьких кампаній для формування довіри до цифрових послуг;

– системний підхід до ідентифікації ключових векторів трансформації державного регулювання діяльності банківських установ України в контексті формування інформаційного суспільства та європейської інтеграції, що передбачає гармонізацію національного законодавства з правовою системою ЄС шляхом адаптації регуляторних інструментів до його принципів і вимог та узгодження плану законотворчої діяльності України з програмою вдосконалення правових актів ЄС, що забезпечує чітке визначення цілей і завдань, а також оцінку ефективності та результативності механізмів державного регулювання, інтеграцію української банківської системи в європейську цифрову економіку та банківський простір через використання державних цифрових сервісів і регуляторних інновацій, включно з дистанційним обслуговуванням, підтримкою фінтех-стартапів та взаємодією з відкритими банківськими платформами, що означає перехід до інформаційно-орієнтованої моделі, заснованої на даних, довірі та цифрових компетенціях користувачів, а також приєднання України до європейської платіжної системи SEPA як чинника підвищення конкурентоспроможності банківських установ, їх відкритості до інновацій та економічної стійкості в умовах поглиблення євроінтеграційних процесів.

дістали подальшого розвитку:

– науково-термінологічний інструментарій в частині уточнення сутності поняття «державне регулювання діяльності банківських установ» зумовлений необхідністю актуалізації його змістового наповнення відповідно до сучасних соціально-економічних та безпекових викликів і, на відміну від усталених трактувань, пропонує розглядати цю категорію як комплекс цілей, функцій, форм, принципів і механізмів, за допомогою яких держава як суб’єкт регулювання здійснює вплив на об’єкти регулювання з метою гарантування стабільності, безпеки та стійкого розвитку банківської системи, створення сприятливих умов для економічного зростання і формування конкурентного

середовища на фінансовому ринку, а також забезпечення належного захисту законних інтересів банківських установ, їхніх партнерів і клієнтів;

- поглиблене узагальнення та систематизація теоретико-методичних підходів до визначення сутності й змісту державного регулювання діяльності банківських установ, що дозволило концептуально обґрунтувати його роль як інституційного інструменту забезпечення сталого розвитку держави у контексті реалізації Цілей сталого розвитку України до 2030 року, спрямовану на поступальне інклюзивне економічне зростання, продуктивну зайнятість і гідну працю, формування стійкої інфраструктури, підтримку індустріалізації та інновацій на засадах інклюзивності, скорочення нерівності, перехід до раціональних моделей виробництва і споживання та зміцнення механізмів глобального партнерства, що забезпечується комплексним застосуванням нормативно-правового, адміністративно організаційного, фінансово-економічного та інформаційно-моніторингового механізмів державного регулювання банківських установ України в умовах формування інформаційного суспільства;

- підходи до визначення проблем та суперечностей державного регулювання діяльності банківських установ України в умовах формування інформаційного суспільства та воєнних викликів у вигляді комплексного поєднання аналізу традиційних фінансово-економічних дисфункцій (недостатня роль банків як кредитних інститутів, непередбачуване підвищення рівня оподаткування прибутковості) з новими загрозами цифрової доби (залежність від іноземного програмного забезпечення, кіберризики, зростання інформаційних атак), що дало змогу сформувати цілісне бачення сучасних викликів для банківського сектору, обґрунтувати необхідність інтеграції фінансової, правової та кібербезпекової складових у систему державного регулювання та визначити концептуальні орієнтири для розробки нових механізмів і інструментів, спрямованих на забезпечення стійкого розвитку банківської сфери України у період війни та післявоєнного відновлення., а також обґрунтувати потребу концептуальної трансформації банківської сфери від традиційного трактування її

як інструменту задоволення економічних та соціальних потреб до позиціонування як стратегічного суб'єкта, що опосередковано формує стійкість держави у всіх вимірах національної безпеки та нормативного закріплення статусу банківських установ як об'єктів критичної інфраструктури шляхом внесення відповідних змін до законодавства України;

– положення щодо визначення особливостей сучасних зарубіжних підходів до практики державного регулювання банківської діяльності в умовах формування інформаційного суспільства, які, на відміну від існуючих, характеризуються системним окресленням ключових напрямів та інструментів їх реалізації, що передбачає поєднання жорсткого державного контролю, спрямованого на мінімізацію ризиків, посилення кібербезпеки та забезпечення фінансової стабільності, із стимулюванням впровадження фінансових інновацій та адаптацією банківських інституцій до цифрових трансформацій шляхом створення регуляторних рамок, які забезпечують баланс між розвитком фінансових технологій (FinTech), дотриманням високих стандартів захисту даних, кіберзахистом та якістю обслуговування клієнтів, активну співпрацю з міжнародними організаціями, зокрема FATF, з метою зміцнення глобальних фінансових стандартів, економічної безпеки та стабільності, а також протидії відмиванню коштів і фінансуванню тероризму через вдосконалення систем моніторингу фінансових операцій та встановлення вимог до прозорості й звітності банківських установ, а також сприяння інтеграції технологій штучного інтелекту для автоматизації аналізу документів, створення чат-ботів, запровадження комп'ютеризованих систем, формування власних баз знань і алгоритмів банківської роботи, що у комплексі дозволяє сформувати пропозиції щодо удосконалення державного регулювання банківської сфери України з урахуванням політичних, соціально-економічних та воєнних викликів.

Наукові результати мають як теоретичне, так і прикладне значення та характеризуються достатнім рівнем наукової новизни.

5. Повнота викладення результатів дослідження в опублікованих працях. Основні положення дисертаційної роботи достатньо повно відображені

у наукових публікаціях автора. Результати дослідження оприлюднено у 9 наукових працях, серед яких 4 статті у вітчизняних фахових виданнях, включених до категорії Б, та 5 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій.

Опубліковані праці охоплюють ключові аспекти дисертаційного дослідження, зокрема питання теоретико-методичних засад державного регулювання банківської діяльності, оцінювання його ефективності, а також напрямів трансформації механізмів регуляторного впливу в умовах формування інформаційного суспільства. Тематика публікацій повністю відповідає змісту дисертаційної роботи та відображає її основні наукові результати.

Аналіз змісту публікацій свідчить про достатній рівень апробації отриманих результатів, їх наукову новизну та практичну значущість. Основні положення, висновки та рекомендації дисертації знайшли належне відображення у наукових працях автора.

Особистий внесок здобувача у підготовці зазначених публікацій є визначальним, що підтверджує самостійність проведеного дослідження та достатній рівень опрацювання обраної наукової проблематики.

6. Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення результатів дисертаційної роботи полягає у можливості їх використання при формуванні державної політики у сфері регулювання банківської діяльності, розвитку фінансового сектору та забезпечення стійкості банківської системи в умовах цифрової трансформації та воєнних викликів.

Запропоновані автором підходи можуть бути використані: при вдосконаленні механізмів державного регулювання діяльності банківських установ; у процесі розроблення та реалізації грошово-кредитної та фінансової політики; при формуванні стратегій цифровізації банківського сектору та розвитку фінтех-середовища; для оцінювання ефективності регуляторного впливу на банківську систему; при розробленні заходів щодо підвищення фінансової стабільності та безпеки банківських установ; у діяльності банківських

установ при впровадженні цифрових сервісів, управлінні ризиками та адаптації до змін регуляторного середовища.

Практична значущість одержаних результатів підтверджується їх впровадженням у діяльність банківських установ, зокрема АТ «КОМІНБАНК» (довідка про впровадження № 46-907/1 від 22.01.2026 р.) та АТ «КРЕДІТ АГРІКОЛЬ БАНК» (довідка № 123/5-11 від 22.01.2026 р.), а також використанням у навчальному процесі закладу вищої освіти при викладанні дисциплін з публічного управління та фінансового регулювання.

Отримані результати мають прикладний характер та можуть бути використані органами державної влади, зокрема Національним банком України, при формуванні та реалізації державної політики у банківській сфері.

7. Аналіз структури та змісту дисертації. Структура дисертації є логічною, послідовною та відповідає поставленим меті й завданням дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків, що забезпечує цілісність сприйняття матеріалу та завершеність наукового дослідження.

У першому розділі розкрито теоретичні засади державного регулювання діяльності банківських установ у контексті формування інформаційного суспільства, уточнено понятійно-категоріальний апарат дослідження, а також проаналізовано сучасні підходи до державного регулювання банківської діяльності в Україні та зарубіжних країнах. Значну увагу приділено характеристиці основних механізмів державного регулювання та їх ролі у забезпеченні стабільності банківської системи.

Другий розділ присвячено аналізу сучасного стану та результативності державного регулювання діяльності банківських установ в Україні. У межах розділу досліджено макроекономічні, фінансово-інституційні, нормативно-правові та інформаційно-технологічні аспекти функціонування банківської системи, а також визначено основні проблеми та суперечності її розвитку в умовах цифровізації та воєнних викликів.

У третьому розділі обґрунтовано напрями вдосконалення механізмів державного регулювання банківської діяльності в умовах формування інформаційного суспільства, визначено стратегічні орієнтири державної політики у банківській сфері, а також запропоновано практичні заходи щодо підвищення ефективності регуляторного впливу, розвитку цифрових фінансових інструментів та інтеграції банківської системи України до європейського фінансового простору.

8. Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності. Дисертаційна робота Жиліна Сергія Вікторовича виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності, визначених чинним законодавством України та загальноприйнятими етичними стандартами наукової діяльності.

Використані у дослідженні наукові положення, концепції, статистичні дані, нормативно-правові матеріали та результати наукових праць інших авторів супроводжуються належними посиланнями на відповідні джерела, що свідчить про коректність використання наукового матеріалу та прозорість проведеного дослідження.

Автор продемонстрував належний рівень академічної культури, самостійність наукового мислення та послідовність у формуванні власного підходу до дослідження проблем державного регулювання діяльності банківських установ в умовах формування інформаційного суспільства.

Основні наукові положення, висновки та рекомендації є результатом самостійної наукової роботи здобувача.

Таким чином, дисертаційна робота відповідає вимогам академічної доброчесності та може бути рекомендована до публічного захисту.

9. Дискусійні положення та зауваження.

1. У роботі ґрунтовно розкрито теоретичні засади державного регулювання діяльності банківських установ та їх трансформацію в умовах формування інформаційного суспільства. Водночас доцільним було б ширше представити порівняльний аналіз міжнародного досвіду регулювання банківських систем,

зокрема країн ЄС, у частині поєднання цифровізації та забезпечення фінансової стабільності.

2. Дисертація містить значний інституційний блок, присвячений ролі держави та регуляторних органів у забезпеченні стабільності банківської системи. Однак доцільно було б більш детально розкрити механізми взаємодії державного регулювання та фінтех-середовища, зокрема в частині впровадження регуляторних інновацій (regulatory sandbox, open banking тощо).

3. У третьому розділі автор обґрунтовує напрями вдосконалення механізмів державного регулювання банківської діяльності. Водночас бажано було б детальніше представити практичні аспекти реалізації запропонованих заходів, зокрема їх інституційне забезпечення, етапи впровадження та можливі обмеження.

4. Автор аргументовано доводить необхідність інтеграції банківської системи України до європейського фінансового простору. Разом із тим, потребує більшої конкретизації питання адаптації національного законодавства до європейських стандартів у частині банківського регулювання та цифрових фінансових послуг.

5. У роботі значну увагу приділено впливу цифровізації та інформаційного суспільства на розвиток банківської діяльності. Доцільно було б ширше висвітлити вплив глобальних фінансових і геоекономічних процесів, зокрема міжнародної конкуренції за фінансові ресурси та транснаціональних фінтех-компаній, на функціонування банківської системи України.

Усі наведені положення мають рекомендаційний і конструктивний характер, спрямовані на подальший розвиток досліджуваної проблематики та не знижують загальну високу оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Жиліна Сергія Вікторовича на тему «Державне регулювання діяльності банківських установ в Україні в контексті формування інформаційного суспільства» є завершеним, самостійним та актуальним науковим дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані

результати, що мають важливе значення для розвитку теорії та практики публічного управління, зокрема у сфері державного регулювання банківської діяльності.

За змістом, рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням дисертація відповідає вимогам чинного законодавства України, зокрема пп. 5, 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

З урахуванням зазначеного, автор дисертації – Жилін Сергій Вікторович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», галузь знань 28 – Публічне управління та адміністрування.

Офіційний опонент:
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів
Київського національного університету
технологій та дизайну **Андрій ЗОЛКОВЕР**

